

Konsultatīvās padomes “Izglītība visiem” sanāksme “Droša vide, lai mācītos un augtu”

2026.gada 21. maijs, 13:00 – 15:30,

Izglītības un zinātnes ministrijas Lielā zālē

Protokols Nr. 38

Sanāksmi vada: **Dace Melbārde**, konsultatīvās padomes “Izglītība visiem” priekšsēdētāja, Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministre

Diskusiju moderē Daina Jāņkalne

Sanāksmē piedalās:

Konsultatīvās padomes dalībnieki vai deleģētie pārstāvji

	Vārds, uzvārds	Institūcija
1.	Inga Akmentiņa-Smildziņa	Latvijas Vecāku organizācija
2.	Baiba Beinaroviča	Kultūras ministrija
3.	Aurēlija Ieva Druvieta	Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome
4.	Ināra Dundure	Latvijas Pašvaldību savienība
5.	Diāna Jakaite	Labklājības ministrija
6.	Evita Kalniņa	Latvijas Autisma apvienība
7.	Kaspars Kauliņš	LIKTA
8.	Inese Kokina	Daugavpils Universitāte
9.	Gunita Kovaļevska	Bērnu aizsardzības centrs
10.	Madara Mazjāne	Biedrība "Centrs MARTA"
11.	Māra Melnbārde	Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija
12.	Baiba Moļņika	UNESCO LNK
13.	Laura Treimane	Izglītības un zinātnes ministrija
14.	Inga Vanaga	LIZDA
15.	Jeļena Vediščeva	LIVA
16.	Iveta Vērse	Izglītības attīstības centrs
17.	Gundega Zemture	Biedrība “Vecāki par izglītību”

Eksperti, organizatori

	Vārds, uzvārds	Institūcija
1.	Aļona Babiča	Izglītības un zinātnes ministrija
2.	Ilze Dalbiņa-Sarma	UNESCO LNK
3.	Daina Jāņkalne	Izglītības un zinātnes ministrija
4.	Rūdolf Kalvāns	Izglītības un zinātnes ministrija
5.	Dzintra Mergupe-Kutraite	Izglītības un zinātnes ministrija
6.	Rota Lāce	Bērnu aizsardzības centrs
7.	Anete Lūse	Bērnu aizsardzības centrs
8.	Madara Kanasta-Ieviņa	Biedrība "Centrs MARTA"
9.	Ivans Jānis Mihailovs	Izglītības kvalitātes valsts dienests

Darba kārtība

1. Sanāksmes atklāšana, ievadvārdi:
 - Dace Melbārde, Izglītības un zinātnes ministre, konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" priekšsēdētāja;
 - Baiba Moļņika, UNESCO LNK ģenerālsēkretāre.
2. Par izglītības jomā īstenotajiem un plānotajiem pasākumiem vardarbības novēršanai un apkarošanai:
 - Rūdolf Kalvāns, Izglītības un zinātnes ministrijas Vispārējās izglītības departamenta direktors.
3. Situāciju analīze – diskusija.
4. Kopsavilkums, noslēgums.

1.

Daina Jāņkalne, sanāksmes moderatore, atklājot sanāksmi, aicināja diskutēt par izaugsmi veicinošas un drošas izglītības vides nodrošināšanu. Viņa norādīja, ka šī tēma regulāri aktualizējas arī iepriekšējās diskusijās, biežāk nekā būtu vēlams, un aicināja paraudzīties uz to no cita skatupunkta, izkāpjot no ierastajiem domāšanas rāmjiem. D. Jāņkalne uzsvēra, ka droša un cieņpilna vide ir būtisks priekšnoteikums iekļaujošas izglītības īstenošanai.

Iepazīstinot ar sanāksmes darba kārtību, D. Jāņkalne informēja, ka darbs norisināsies divās daļās. Pirmajā daļā tiks aplūkots, kā uz drošas izglītības vides jautājumiem raugās politikas veidotāji un starptautiskās organizācijas, savukārt otrajā daļā paredzēta konkrētu gadījumu analīze. Viņa vērsa uzmanību uz pulksteņa nozīmi šo jautājumu izvērtēšanā, norādot, ka dalībniekiem būs iespēja "pagriezt laiku atpakaļ" un retrospektīvi analizēt situācijas un diskutēt par iespējamiem preventīviem risinājumiem, kas varētu palīdzēt novērst līdzīgu gadījumu atkārtošanos nākotnē. Turpinājumā D. Jāņkalne deva vārdu Dacei Melbārdei.

Dace Melbārde, izglītības un zinātnes ministre un konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" priekšsēdētāja, uzsvēra, ka šī sanāksme turpina iepriekš aizsākto sarunu par iekļaujošu izglītību un drošu izglītības vidi. Viņa atgādināja par iepriekš notikušo domnīcu par iekļaujošu skolu un norādīja, ka šī tikšanās ir nākamais solis Izglītības un zinātnes ministrijas organizētajās ekspertu diskusijās. D. Melbārde uzsvēra, ka šajās sarunās tiek analizēti konkrēti gadījumi un meklēti risinājumi sistēmiskām pārmaiņām.

Ministre norādīja, ka vardarbības gadījumi izglītības iestādēs regulāri nonāk sabiedrības un mediju uzmanības centrā, taču publiskajā telpā dominē emocionāls un sadrumstalots diskurss. Viņas ieskatā valsts institūcijām un sociālajiem partneriem ir jāuzņemas iniciatīva, lai veidotu konstruktīvu un uz risinājumiem vērstu sarunu par šiem jautājumiem.

D. Melbārde vērsa uzmanību uz plašāko sabiedrisko kontekstu, kurā notiek diskusija. Viņa norādīja, ka sabiedrība šobrīd dzīvo vairāku vienlaikus notiekošu krīžu jeb polikrīžu apstākļos, kur drošības izaicinājumi, politiskā nenoteiktība un nepārtrauktas pārmaiņas rada papildu spriedzi gan pedagogiem, gan skolēniem. Ministre atzina, ka daļu no šiem procesiem izglītības sistēma nevar ietekmēt, tomēr ir svarīgi tos apzināties un skaidrot, jo tie var veicināt trauksmi, apātiju, agresiju vai vēlmi meklēt vainīgos.

Atsaucoties uz starptautisko pētījumu datiem, D. Melbārde norādīja, ka OECD dati liecina par augstu pāridarījumu izplatību Latvijas skolās salīdzinājumā ar citām OECD valstīm. Viņa uzsvēra, ka pētījumi apliecina saistību starp vardarbības izplatību un skolēnu mācību sasniegumiem, kā arī norāda uz skolas kopējās vides un līdzilvēku rīcības nozīmi pāridarījumu novēršanā. Ministre uzsvēra nepieciešamību pievērst uzmanību gan sistēmiskajiem, gan mikrolīmeņa faktoriem.

Runājot par politikas veidošanu, D. Melbārde akcentēja savlaicīgas vardarbības identificēšanas nozīmi gan valsts, gan izglītības iestāžu līmenī. Viņa norādīja, ka viena no problēmām ir nepietiekama izpratne par vardarbības dažādajām izpausmēm. Pētījumi liecina, ka jaunieši ne vienmēr spēj atšķirt bulingu no ikdienišķiem konfliktiem. Tāpat ministre uzsvēra pieaugošo kibermobinga problemātiku, kas saistīta ar arvien lielāku laika pavadīšanu digitālajā vidē.

D. Melbārde atzīmēja UNESCO ieguldījumu vardarbības mazināšanas un labbūtības veicināšanas jautājumos, norādot, ka organizācija ir izstrādājusi vadlīnijas un ieteikumus dalībvalstīm. Viņa informēja, ka Latvijā ir tiesību akti vardarbības novēršanai izglītības iestādēs, tomēr pastāv iespējas dokumentus pilnveidot. Kā vienu no piemēriem ministre minēja Latvijas Izglītības un zinātnes

darbinieku arodbiedrības iniciatīvas, kas saistītas ar pedagogu profesionālās autonomijas stiprināšanu un spriedzes mazināšanu starp skolotājiem un vecākiem.

Ministre informēja, ka jau otro gadu tiek īstenots valsts atbalsts pašvaldību labbūtības veicināšanas programmām un ka normatīvie akti paredz šogad šādu programmu ieviešanu visās pašvaldībās. Tāpat viņa uzsvēra datu un monitoringa nozīmi, norādot, ka 2026. gada rudenī Izglītības kvalitātes monitoringa programmas ietvaros pirmo reizi tiks īstenots visaptverošs skolēnu un pedagogu labbūtības monitorings.

Raksturojot līdz šim paveikto, D. Melbārde norādīja uz atbalsta personāla pieejamības uzlabošanu skolās, sadarbību ar augstskolām pedagogu papildu kvalifikācijas nodrošināšanā, kā arī dažādām profesionālās pilnveides iespējām pedagogiem. Vienlaikus viņa atzina, ka ne visi īstenotie pasākumi sasniedz iecerēto rezultātu un nepieciešams izvērtēt to efektivitāti. Ministre uzsvēra nepieciešamību stiprināt sadarbību starp izglītības iestādēm, pašvaldībām un citiem iesaistītajiem dienestiem, kā arī turpināt ieguldījumus pedagogu sagatavošanā.

Noslēgumā D. Melbārde norādīja, ka pedagogi bieži pauž nepieciešamību pēc praktiskiem risinājumiem darbam sarežģītās situācijās. Šajā kontekstā viņa informēja par Valsts kancelejas un platformas "Uzvediba.lv" sadarbībā īstenotu projektu, kura mērķis ir sniegt pedagogiem praktiskus ieteikumus konfliktu un neatbilstošas uzvedības situāciju risināšanai. Ministre pauda cerību uz profesionālu un uz risinājumiem orientētu diskusiju.

Turpinājumā vārds tiek dots Baibai Moļņikai.

Baiba Moļņika, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsēkretāre, savā uzrunā uzsvēra, ka viens no būtiskākajiem izaicinājumiem vardarbības mazināšanā izglītībā ir problēmas apzināšanās. Kā piemēru viņa minēja kādas Rīgas skolas direktora atbildi, ka viņas ierašanās skolā, lai runātu par bulingu, nozīmētu atzīt bulinga pastāvēšanu skolā. B. Moļņika norādīja, ka pētījumi apliecina šīs problēmas aktualitāti – pasaulē ik gadu no vardarbības cieš aptuveni viens miljards skolas vecuma bērnu, bet katrs trešais skolēns pēdējā mēneša laikā ir saskāries ar bulingu. Vienlaikus viņa uzsvēra, ka ar statistikas zināšanu vien nepietiek, ja netiek apzināta šo faktu nozīme katra cilvēka, skolas un sabiedrības līmenī.

Runātāja akcentēja arī pilsoniskās līdzdalības nozīmi drošas vides veidošanā. Atsaucoties uz iepriekš apspriesto izglītības pamatnostādņu izvērtējumu, viņa norādīja, ka drošas vides nodrošināšanu ietekmē ne tikai bulinga izplatība, bet arī zemie pilsoniskās līdzdalības rādītāji. B. Moļņika uzsvēra, ka empātija un pilsoniskā līdzdalība ir pamats tam, lai jaunieši vispār iesaistītos bulinga situācijas risināšanā. Tikai pēc tam nozīme ir pieejamajiem instrumentiem un prasmēm rīkoties. B. Moļņika skaidroja, ka sabiedrībā bulings bieži tiek jaukts ar konfliktiem, tādēļ svarīgi vienoties par izpratni, ko ar šo jēdzienu saprot. Viņa atgādināja, ka bulingu raksturo trīs galvenās pazīmes – spēka pārsvars, ilgstošums un tīša rīcība/nodoms. Tāpat viņa norādīja, ka vardarbība var izpausties dažādās formās – fiziskā, verbālā, seksuālā. Tā kļūst aizvien aktuālāka kibervidē.

Īpaša uzmanība tika pievērsta līdzās stāvošo un liecinieku lomai. B. Moļņika uzsvēra, ka bulinga situācijā katram ir sava loma un ka notikumu attīstība lielā mērā ir atkarīga no apkārtējo reakcijas – vai viņi iesaistās, ignorē notiekošo vai to normalizē. Viņa raksturoja bulingu kā "lielu skatuvi", kurā skatītāju klātbūtnei ir būtiska nozīme. Runātāja atsaucās arī uz UNESCO 2024. gada ziņojumu, norādot, ka vardarbību ietekmē dažādi faktori – individuāli, sabiedriski, kultūras, normatīvie u.c.. Tādēļ nepietiek risināt tikai vienu no tiem – nepieciešama kompleksa pieeja.

Noslēgumā B. Moļņika uzsvēra, ka efektīvai vardarbības prevencijai nepieciešama ne tikai visas skolas, bet visas izglītības sistēmas pieeja, ietverot arī bērna pieredzi ārpus skolas. Viņa īpaši akcentēja kultūrizglītības un vērtībuzglītības nozīmi empātijas attīstīšanā, norādot, ka empātija ir viens no būtiskākajiem motīviem, kas mudina skolēnus iesaistīties vardarbības novēršanā. Vienlaikus viņa uzsvēra politiskās līderības, ģimenes, izglītības iestāžu un citu iesaistīto pušu kopīgu atbildību drošas un iekļaujošas vides veidošanā, aicinot klātesošos domāt par savu iespējamo ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā.

2.

Turpinājumā **Rūdolfs Kalvāns**, Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības departamenta direktors, informēja par pēdējo gadu normatīvā regulējuma un atbalsta pasākumu attīstību vardarbības mazināšanas un drošas vides veidošanas jomā izglītības iestādēs. Viņš norādīja, ka daļai klātesošo, īpaši partnerinstitūciju pārstāvjiem, sniegtā informācija būs jau zināma, tomēr uzskatīja par svarīgu atskatīties uz paveikto. R. Kalvāns atgādināja, ka 2022. gadā tika veiktas būtiskas izmaiņas Izglītības likumā, precizējot atbildību sadalījumu vardarbības novēršanas jomā. Viņš uzsvēra, ka likuma normas ir vispārīgas, taču tās kalpo kā nozīmīgs signāls sabiedrībai, nosakot attīstības virzienu, kas tālāk tiek konkretizēts Ministru kabineta noteikumos. Runātājs skaidroja, ka 2023. gadā pieņemtie Ministru kabineta noteikumi Nr. 474 ievieša jaunas prasības izglītības iestādēm, paredzot sistemātisku un preventīvu pieeju drošības stiprināšanai un vardarbības mazināšanai. Viņš uzsvēra, ka būtiska izmaiņa ir pāreja no atsevišķiem pasākumiem uz obligātu vardarbības mazināšanas programmu īstenošanu, nepieļaujot atšķirīgas interpretācijas par nepieciešamajām darbībām.

R. Kalvāns informēja, ka 2025. gadā pēc ministrijas iniciatīvas sadarbībā ar pašvaldībām tika uzsākta labbūtības veicināšanas programmu ieviešanas pieejas aprobācija. Lai gan piešķirtais finansējums nebija liels, viņš uzsvēra efektivitātes, mērķtiecības un sasniedzamo rezultātu nozīmi. Pēc pirmā īstenošanas gada izvērtējuma un saņemtās atgriezeniskās saites vairāki secinājumi jau ir ņemti vērā, pilnveidojot pieeju nākamajam periodam.

Runātājs norādīja, ka no 2026. gada finansējums tiks novirzīts pašvaldībām, nodrošinot plašākas iespējas īstenot dažādus atbalsta pasākumus. To vidū paredzēta pedagogu profesionālā pilnveide, semināri, konferences, pieredzes apmaiņas pasākumi un dažādu vardarbības mazināšanas programmu ieviešana. R. Kalvāns informēja, ka sadarbībā ar Rīgas Stradiņa universitāti ir izvērtēti dažādu nevalstisko organizāciju piedāvātie risinājumi un programmas. Izstrādāts strukturēts izvērtēšanas rīks, kas palīdz izglītības iestāžu vadībām izvēlēties savām vajadzībām piemērotākos risinājumus. Informācija par izvērtētajām programmām un metodiskajiem materiāliem ir pieejama Izglītības un zinātnes ministrijas tīmekļvietnes sadaļā "Drošība izglītības iestādēs".

Noslēgumā R. Kalvāns informēja par 11. jūnijā plānoto semināru ar izglītības iestāžu pārstāvjiem, kurā paredzēts turpināt diskusijas par drošas vides veidošanu skolās. Viņš arī atzinīgi novērtēja sadarbību ar Labklājības ministriju un Bērnu aizsardzības centru, uzsverot, ka abu institūciju speciālisti regulāri sadarbojas un kopīgi virza dažādas iniciatīvas bērnu drošības un labbūtības stiprināšanai.

3.

Daina Jāņkalne, sanāksmes moderatore, aicināja dalībniekus pievērsties sanāksmes otrajai daļai – konkrētu situāciju analīzei un iespējamo risinājumu meklēšanai darba grupās. Viņa norādīja, ka iepriekšējās prezentācijās dalībnieki ir iepazinušies ar pieejamajiem atbalsta instrumentiem, kas lielākoties ir vērsti uz pedagogu darba stiprināšanu. **Rūdolfs Kalvāns** precizēja, ka vardarbības mazināšanas un labbūtības veicināšanas programmās vecāku iesaiste ir obligāts elements. Viņš

uzsvēra, ka efektīvu rezultātu sasniegšanai nepieciešama visu iesaistīto pušu sadarbība, tostarp aktīva ģimeņu līdzdalība.

Daina Jānkalne, sanāksmes moderatore, aicināja dalībniekus izmantot gan savu profesionālo pieredzi un pārstāvēto institūciju kompetenci, gan personisko atbildību, meklējot risinājumus konkrētajai situācijai. Viņa rosināja domāt par pieejām, kas atšķirtos no līdzšinējās prakses, un iepazīstināja dalībniekus ar analīzei paredzēto gadījumu.

1. situācija

8. klases skolēns jau vairākus gadus izrāda impulsīvu un agresīvu uzvedību. Ikdienā tas izpaužas kā verbāli apvainojumi, draudi un iebiedēšana pret klasesbiedriem, bet atsevišķos gadījumos – fiziska vardarbība (stumšana, sišana, mantu bojāšana). Konflikti bieži sākas no šķietami nenozīmīgām situācijām, piemēram, piezīmēm stundā vai vienaudžu atteikuma pakļauties viņa prasībām. Pedagogi mēģina situāciju kontrolēt ar disciplināriem pasākumiem un individuālām sarunām, taču skolēns bieži ignorē noteikumus, provocē pieaugušos un pamet mācību stundas. Daļa skolēnu sāk izvairīties no kontaktēšanās ar viņu, pieaug trauksme klasē, vecāki pauž bažas par bērna drošību. Vecāki neiznāk uz sadarbību, tieši pretēji, regulāri sūta citām institūcijām iesniegumus par skolas vadību, uzstājot, ka skola vērs nomelnošanas kampaņu pret bērnu. Paši ar skolas vadību, sociālo dienestu, bāriņtiesu atsakās sadarboties.

1. darba grupas priekšlikumi. Pārstāvētās institūcijas: Kultūras ministrija, Latvijas Pašvaldību savienība, LIKTA, Bērnu aizsardzības centrs, biedrība "Vecāki par izglītību", Izglītības un zinātnes ministrija, biedrība "Centrs MARTA".

Pirmās grupas pārstāvji norādīja, ka diskusiju būtiski bagātināja dalībnieki ar pieredzi tehnoloģiju un datu analīzes jomā. Grupā tika uzsvērtā nepieciešamība veidot pierādījumos balstītu pieeju, izmantojot gan primāros, gan sekundāros datus. Kā būtiski informācijas avoti tika minēti skolēna mācību sasniegumu un uzvedības novērtējumu dati ilgākā laika periodā, kas ļautu identificēt problēmas sākumpunktu un attīstības dinamiku.

Tāpat tika apspriesta iespēja normatīvi sakārtot sekundāro datu izmantošanu, analizējot komunikāciju digitālajā vidē, piemēram, klašu čatos, e-klases sarakstē un citās saziņas platformās, lai savlaicīgi pamanītu iespējamās riska pazīmes.

Grupa rosināja veidot starpdisciplināru sadarbības komandu, kas, balstoties uz savākto informāciju, izstrādātu situācijas izvērtējumu un sagatavotu argumentētu sarunu ar ģimeni. Tika uzsvērts, ka vecākiem ir jāsaprot situācijas nopietnība un iespējamās sekas, ja sadarbība netiek īstenota.

Kā viens no iespējamiem turpmākajiem soļiem tika minēta bērna veselības un psiholoģiskā stāvokļa izvērtēšana, lai noskaidrotu, vai uzvedības problēmu pamatā ir emocionāli, psiholoģiski, fiziski vai citi faktori. Atkarībā no izvērtējuma rezultātiem būtu jāmeklē atbilstoši risinājumi bērna atgriešanai pilnvērtīgā izglītības procesā.

Diskusijā tika apspriests arī jautājums par bērna turpmāku atrašanos konkrētajā klasē. Grupas dalībnieki atzina, ka šim jautājumam nav vienkāršas atbildes, jo situācijas ietekmi izjūt ne tikai pats skolēns, bet arī pārējie klasesbiedri un pedagogi. Tika uzsvērtā nepieciešamība paredzēt pārejas periodu un nodrošināt psiholoģisko atbalstu gan konkrētajam skolēnam, gan visai klasei, analizējot kopējo attiecību dinamiku.

2. darba grupas priekšlikumi. Pārstāvētās institūcijas: Daugavpils Universitāte, LIVA, Izglītības attīstības centrs, Bērnu aizsardzības centrs, Latvijas Autisma apvienība, Izglītības kvalitātes valsts dienests, Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome.

Otrās grupas pārstāvji uzsvēra nepieciešamību analizēt situācijas attīstību no tās sākuma, identificējot brīdi, kad radušās pirmās grūtības un kad pārtrūkusi sadarbība ar vecākiem. Tika rosināts noskaidrot iespējamās uzvedības izraisītājus, tostarp konkrētus apstākļus, mācību priekšmetus vai situācijas, kas varētu veicināt problemātisku uzvedību.

Grupa akcentēja sistemātisku faktu fiksēšanas nozīmi. Tika uzsvērts, ka visi miesas bojājumi, mantiskie zaudējumi un citi incidenti ir rūpīgi jāreģistrē, nepieciešamības gadījumā iesaistot tiesībsargājošās iestādes.

Dalībnieki uzsvēra starpinstitucionālās sadarbības nozīmi, norādot, ka situācijas risināšanā līdztekus sociālajam dienestam un bāriņtiesai nepieciešamības gadījumā jāiesaista arī citas institūcijas, tostarp pašvaldības policija. Īpaša uzmanība tika pievērsta jautājumam par vecāku pienākumu pildīšanu bērna labāko interešu nodrošināšanā.

Tāpat grupa akcentēja nepieciešamību sniegt psiholoģisko atbalstu ne tikai konkrētajam bērnam, bet arī klasesbiedriem, viņu vecākiem un pedagogiem.

3. darba grupas priekšlikumi. Pārstāvētās institūcijas: Latvijas Vecāku organizācija, Labklājības ministrija, biedrība "Centrs MARTA", Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, LIZDA.

Trešās grupas pārstāvji norādīja, ka diskusiju sarežģīja apstākļi, ka daudziem dalībniekiem konkrētais gadījums bija atpazīstams un zināms plašākā kontekstā. Tika atzīts, ka praksē jau ir izmēģināti daudzi no risinājumiem, kas diskusijas laikā tika minēti.

Grupa rosināja izveidot neatkarīgu ekspertu grupu, kas veiktu padziļinātu situācijas analīzi. Kā viens no iespējamiem instrumentiem tika minēta EMU programma, kas ļauj analizēt gan individuālos skolēna, gan visas klases emocionālās labbūtības un veselības rādītājus, sniedzot skolas vadībai papildu informāciju par situāciju izglītības vidē.

Dalībnieki uzsvēra nepieciešamību stiprināt pierādījumos balstītu pieeju un sistemātisku datu izmantošanu lēmumu pieņemšanā. Vienlaikus tika norādīts uz sarežģītām robežsituācijām, kurās vecāki atsakās no speciālistu palīdzības, bet nav pietiekama pamata aizgādības tiesību ierobežošanai. Šādos gadījumos būtu nepieciešams izvērtēt iespēju piešķirt institūcijām plašākas tiesības lemt par atsevišķu pakalpojumu vai speciālistu atbalsta nodrošināšanu bērna interesēs.

Grupas ieskatā konkrētajam bērnam būtu nepieciešams ilgstošs darbs ar vienu neatkarīgi izvēlētu psihologu, kurš nepieciešamības gadījumā varētu rekomendēt citu speciālistu iesaisti. Tāpat tika rosināts analizēt situācijas attīstību vēsturiski, iespējams, jau no pirmsskolas vecuma, lai identificētu pirmās pazīmes un izvērtētu, vai pedagogiem būtu nepieciešamas plašākas iespējas ziņot par novērotajām problēmām agrīnā stadijā.

Diskusijas laikā no auditorijas izskanēja jautājums par to, vai nepieciešamie risinājumi jau nav paredzēti Bērnu tiesību aizsardzības likumā. Atbildot tika norādīts, ka attiecīgie regulējuma aspekti ir ietverti vairākos normatīvajos aktos un būtu nepieciešama padziļināta to izvērtēšana.

Inga Vanaga, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības priekšsēdētāja, norādīja, ka konkrētais gadījums ir plaši zināms un viņa tam sekojusi vairākus gadus. Viņa pauda bažas par to, ka, neskatoties uz ilgstošajām diskusijām un iesaistīto pušu darbu, situācija joprojām nav atrisināta. I.

Vanaga aicināja koncentrēties ne tikai uz problēmas analīzi, bet arī uz konkrētiem risinājumiem un rīcību, uzsverot nepieciešamību rast efektīvu pieeju šādu gadījumu risināšanai.

Vairāki dalībnieki akcentēja nepieciešamību kritiski izvērtēt esošā tiesiskā regulējuma efektivitāti. Tika pausts viedoklis, ka uz konkrēto gadījumu jāraugās godīgi un jāatzīst, ka pašreizējā normatīvā regulējuma ietvaros risinājumu ne vienmēr ir iespējams nodrošināt.

Noslēdzot diskusiju par pirmo gadījumu, **Daina Jāņkalne** atzina, ka situācija daudziem bijusi atpazīstama un tas zināmā mērā apgrūtinājis abstrahēšanos no jau zināmās informācijas. Vienlaikus viņa uzsvēra, ka šāds gadījums nav unikāls un līdzīgas situācijas sastopamas arī citās izglītības iestādēs. Moderatore norādīja, ka arī nākamais apspriežamais piemērs daļai dalībnieku varētu būt pazīstams.

Tiek nolasīta otrā situācija, dots laiks, lai apspriestos, pēc kura **Daina Jāņkalne** aicina darba grupas prezentēt 2. situācijas izvērtējumu un iespējamus risinājumus.

2. situācija

Pusaudzis vēlējas sadraudzēties ar meiteni un viņam likās, ka viņš kibertelpā ar viņu ir saziņā. Pamazām viņu sarakste kļuva arvien intīmāka, līdz meitene lūdza puisim padalīties ar savu kailfoto. Puisis arī šo foto nosūtīja, bet beigās izrādījās, ka viņš sarakstījās nevis ar meiteni, bet ar grupu, kuri ar šo foto pēc tam sāka puisi šantažēt, pieprasot naudu. Pusaudzis vērsās pie vecākiem. Vecāki izmisumā, ko darīt tālāk. Uzrakstīja ziņojumu skolai, skola iesaistīja policiju. Šis ir pirmais šāds precedents skolā: skolas psiholoģe cenšas palīdzēt bērnam atgriezties klasē pēc šīs situācijas, kad viņam šķiet, ka visa skola ir redzējusi viņa kailfoto, savukārt kiberbuliju vecāki izsaukti uz pārrunām pie direktora.

1. darba grupas priekšlikumi. Pārstāvētās institūcijas: Kultūras ministrija, Latvijas Pašvaldību savienība, LIKTA, Bērnu aizsardzības centrs, biedrība "Vecāki par izglītību", Izglītības un zinātnes ministrija, biedrība "Centrs MARTA".

1. darba grupas redzējumā tika norādīts, ka situācija ir viegli identificējama un, visticamāk, nākotnē kļūs arvien biežāka un sarežģītāka, tostarp pieaugot mākslīgā intelekta radītu attēlu izmantošanai. Dalībnieki uzsvēra, ka šantāžas gadījumā bez policijas iesaistes nav iespējams atrisināt. Tika akcentēta nepieciešamība piemērot kriminālatbildību personām, kas iesaistītas šādu materiālu radīšanā un izplatīšanā. Vienlaikus tika norādīts, ka veiksmīgākajā scenārijā, iesaistoties probācijas dienestam, iespējams panākt izlīgumu un savstarpēju atvairošanās procesu vienaudžu starpā. Dalībnieki uzsvēra psiholoģiskā atbalsta nodrošināšanas nepieciešamību visām iesaistītajām pusēm, īpaši cietušajiem, kā arī valsts apmaksāta atbalsta nozīmi. Tāpat tika uzsvērta nepieciešamība pēc skolas iekšējās kārtības vai sociālā līguma, kas skaidri definē uzvedības normas un veicina kopīgu atbildību, kā arī attiecību un kiberdrošības izglītības stiprināšana.

3. darba grupas priekšlikumi. Pārstāvētās institūcijas: Latvijas Vecāku organizācija, Labklājības ministrija, biedrība "Centrs MARTA", Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, LIZDA.

3. darba grupas redzējumā tika uzsvērta prevencijas nozīme, īpaši digitālās drošības kontekstā, tostarp riski, kas saistīti ar satura sūtīšanu un izplatīšanu. Dalībnieki norādīja, ka šajā situācijā būtiski resursi tiek vērsti uz cietušo, taču vienlīdz svarīgs ir darbs ar klasi un skolas kopienu. Tika uzsvērta nepieciešamība izstrādāt skaidru algoritmu rīcībai šādos gadījumos, kas būtu saprotams arī skolēniem. Vienlaikus tika aktualizēts jautājums par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību arī nepilngadīgajiem vardarbības veicējiem, norādot uz esošiem sistēmiskiem trūkumiem. Tika uzsvērta bērna digitālās identitātes un attiecību veidošanas digitālajā vidē nozīme, kā arī nepieciešamība stiprināt seksuālās un reproduktīvās veselības izglītību skolās. Dalībnieki akcentēja līdzatbildīgo

personu – klasesbiedru – lomu, uzsverot nepieciešamību aktīvi ziņot un rīkoties, redzot pārkāpumus vai noziegumus.

2. darba grupas priekšlikumi. Pārstāvētās institūcijas: Daugavpils Universitāte, LIVA, Izglītības attīstības centrs, Bērnu aizsardzības centrs, Latvijas Autisma apvienība, Izglītības kvalitātes valsts dienests, Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome.

2. darba grupas redzējumā tika uzsvērts, ka skolas galvenais uzdevums ir preventīvs darbs, nodrošinot skolēnu un vecāku izglītošanu par atbildīgu uzvedību digitālajā vidē. Tika norādīts, ka izmeklēšanas funkcijas nav skolas kompetencē, bet tās jānodrošina atbildīgajām institūcijām. Dalībnieki uzsvēra psiholoģiskā atbalsta nepieciešamību un nepieciešamību piesaistīt neatkarīgus speciālistus, lai nodrošinātu objektīvu situācijas izvērtējumu. Tika minēts resurss “drossinternets.lv” kā nozīmīgs atbalsta instruments, kā arī akcentēta vecāku loma digitālās vides uzraudzībā un bērnu drošības nodrošināšanā, tostarp attiecībā uz ierīču lietošanas kontroli un satura ierobežošanu.

Diskusijas noslēdzošajā daļā sanāksmes moderatore Daina Jāņkalne simboliski pagrieza pulksteņa rādītājus atpakaļ, aicinot dalībniekus koncentrēties uz prevenciju un diskutēt par to, kādus pasākumus būtu iespējams īstenot, lai līdzīgi vardarbības gadījumi nākotnē nenotiktu vai to skaits būtiski samazinātos. Viņa uzsvēra, ka diskusijas gaitā kļuva redzams, cik būtiska ir neatkarīgu ekspertu iesaiste, jo iepriekšēja pazīšanās ar konkrētiem gadījumiem var apgrūtināt objektīvu situācijas izvērtēšanu. D. Jāņkalne kā piemēru minēja nepieciešamību izvērtēt iespējas pilnveidot normatīvo regulējumu, lai pedagogiem būtu skaidrākas pilnvaras rīkoties situācijās, kad bērnam nepieciešama medicīniska izmeklēšana vai veselības pārbaude.

Gundega Zemture uzsvēra, ka vardarbība vislabāk pastāv klusumā, tādēļ sabiedrībai jābūt gatavai par to runāt. Viņa norādīja, ka biedrības organizētajās aktivitātēs būtiska uzmanība pievērsta sabiedrības izpratnes veicināšanai par vardarbības atpazīšanu, jo praksē nereti arī pedagogiem trūkst zināšanu, lai laikus identificētu vardarbības pazīmes.

Gunita Kovaļevska informēja par darbu ar izglītības pārvaldēm, sniedzot tām praktisku rīcības instrumentu kopumu vardarbības situāciju risināšanai. Viņa norādīja, ka efektīvākie risinājumi tiek īstenoti tieši tajā vidē, kur problēmas rodas. Pēc viņas teiktā, izglītības pārvaldes tiek uzlūkotas kā būtiski sadarbības partneri, veicinot pieejas maiņu no kontroles uz atbalstu. Viņa pauda pārliecību, ka būtu nepieciešams plašāk attīstīt sadarbību ar pašvaldībām, lai visās pašvaldībās tiktu īstenotas vardarbības mazināšanas programmas, aptverot ne tikai vardarbību skolā, bet arī plašāku sociālo kontekstu.

Rota Lāce uzsvēra pašvaldību līmeņa projektu nozīmi, norādot, ka ilgtermiņāki rezultāti sasniedzami, ja risinājumi tiek veidoti kopā ar pašvaldībām un kļūst par daļu no to ilgtermiņa darba. Viņa arī akcentēja nepieciešamību sniegt izglītības iestādēm nevis jaunus dokumentus, bet konkrētas prasmes, rīcības algoritmus un skaidru izpratni par vardarbības atpazīšanu un rīcību konkrētās situācijās.

Madara Kanaste-Ieviņa uzsvēra nepieciešamību sistemātiski strādāt ar visu skolas kopienu, īpaši vecākiem, attīstot zināšanas un prasmes attiecību veidošanā. Viņa informēja, ka šādu pieeju savā darbā īsteno arī Centrs MARTA.

Baiba Beinaroviča norādīja, ka skolu vadītājiem ir svarīgi apzināties, ka daļa problēmu laika gaitā atrisinās pašas no sevis, savukārt citas eskalējas un kļūst arvien nopietnākas. Viņa uzsvēra nepieciešamību pēc iespējas agrāk reaģēt uz jebkuru problemātisku situāciju, sadarbojoties ar Bērnu aizsardzības centru un nevalstiskajām organizācijām.

Kaspars Kauliņš akcentēja tehnoloģiju potenciālu vardarbības prevencijā. Viņš norādīja, ka tehnoloģijas iespējams izmantot datu monitorēšanai, risku prognozēšanai un situāciju retrospektīvai analīzei, izmantojot gan primāros, gan sekundāros datus. Tāpat tehnoloģijas var kalpot kā efektīvs informēšanas un skaidrošanas instruments, īpaši jauniešiem, kuriem ir vieglāk komunicēt digitālajā vidē. Viņš minēja arī mākslīgā intelekta risinājumu potenciālu krīzes situācijās, kad cilvēkiem psiholoģiski vieglāk vērsties pēc palīdzības anonīmā digitālā vidē. K. Kauliņš pievērsa uzmanību, ka tehnoloģijas var palīdzēt nodrošināt informācijas pieejamību dažādās valodās un formātos, tostarp audio un video formātā, lai sasniegtu dažādas mērķgrupas.

Aurēlija Ieva Druvieta norādīja uz saikni starp digitālo drošību, bulingu un digitālās pārslozdes radītajām sekām, tostarp trauksmi. Viņa uzsvēra empātijas un piederības sajūtas nozīmi vardarbības mazināšanā, kā piemēru minot pieredzi Norvēģijā, kur kopīgas kultūras aktivitātes tiek izmantotas piederības sajūtas stiprināšanai un mobinga mazināšanai.

Evita Kalniņa uzsvēra, ka pedagogi ir noguruši no teorētiskām lekcijām, instrukcijām un dokumentiem. Viņas ieskatā nepieciešams lielāks uzsvars uz praktisku pieredzi, konkrētiem rīkiem un situāciju izspēli, kas palīdzētu pedagogiem iegūt pārlicību rīcībai reālās situācijās. Viņa arī akcentēja attiecību nozīmi gan starp pedagogiem un skolēniem, gan pedagogu kolektīvā.

Inese Kokina informēja par augstskolu darbu pedagogu sagatavošanā un profesionālajā pilnveidē, tostarp programmām darbam problemātiskās situācijās. Viņa norādīja uz nepieciešamību ciešāk sadarboties ar izglītības iestāžu vadītājiem un izglītības pārvaldēm, regulāri aktualizējot aktuālās problēmas un stiprinot studiju programmu praktisko komponenti. I. Kokina uzsvēra arī datu nozīmi efektīvu risinājumu izstrādē un apstiprināja, ka sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām ir būtiska un tiek īstenota.

Jeļena Vediščeva vērsa uzmanību uz nepieciešamību veidot vienotu izpratni par vardarbību starpkultūru kontekstā, jo dažādās kultūrās atšķiras priekšstati par pieņemamu un nepieņemamu uzvedību. Viņa arī pauda bažas par to, ka dalība dažādos pasākumos pati par sevi negarantē attieksmes vai uzvedības maiņu. J. Vediščeva uzsvēra nepieciešamību pilnveidot datu uzkrāšanu un nodošanu izglītības sistēmā, tostarp paplašinot informāciju VIIS sistēmā, lai nodrošinātu agrīnu diagnostiku un nepārtrauktu informācijas apriti par bērna attīstību no pirmsskolas līdz turpmākajiem izglītības posmiem. Viņa arī akcentēja vecāku izglītošanas nozīmi, izmantojot mūsdienīgus digitālos risinājumus.

Anete Lūse uzsvēra, ka attieksmes maiņai jābalstās uz atbalstu un vēlmi palīdzēt, nevis nosodījumu.

Madara Mazjāne norādīja uz kvalitatīvu un kvantitatīvu datu trūkumu par vardarbību pusaudžu partnerattiecībās un aicināja izvērtēt, kādi instrumenti ir pieejami jauniešu atbalstam attiecību veidošanā, tostarp pirmo romantisko seksuālo attiecību veidošanā. Viņa arī aktualizēja jautājumu par vardarbības novēršanas programmu efektivitātes izvērtēšanu un nepieciešamību sistemātiski mērīt to ietekmi.

Inga Vanaga uzsvēra nepieciešamību sabiedrībā konsekventi veidot izpratni, ka vardarbība nav norma. Viņa norādīja uz bailēm runāt par vardarbību, kas nereti novērojamas gan vecāku, gan skolu vadības, skolotāju, gan pašvaldību līmenī. I. Vanaga akcentēja nepieciešamību ne tikai saukt pie atbildības, bet arī sniegt atbalstu. Viņa vērsa uzmanību uz pirmsskolas izglītības nozīmi un nepieciešamību stiprināt pirmsskolas pedagogu, pedagogu palīgu un aukļu zināšanas un profesionālo atbalstu.

Baiba Moļņika papildināja, ka līdzīgas zināšanas un profesionālās pilnveides iespējas nepieciešamas arī interešu izglītības pedagogiem.

Daina Jāņkalne aktualizēja jautājumu par seksualitātes un reproduktīvās veselības izglītību, norādot, ka atsevišķi semināri un lekcijas nav pietiekami, lai panāktu ilgtermiņa pārmaiņas. Viņa uzsvēra nepieciešamību domāt par sistemātisku veselības izglītību skolās, tostarp par pedagogu sagatavotību runāt par seksualitātes jautājumiem un iekļaujošas izglītības aspektiem. **Jeļena Vediščeva** norādīja, ka Latvijā dažādos laikposmos izmēģināti atšķirīgi pieejas modeļi seksualitātes izglītības īstenošanai – gan integrēti, gan kā atsevišķs mācību saturs. **Daina Jāņkalne** piebilda, ka seksualitātes jautājumi joprojām ir jūtīga tēma, par kuru daudzi pedagogi nejūtas pietiekami sagatavoti runāt, īpaši iekļaujošas izglītības kontekstā, piemēram, ja kādam skolēnam ir nepierastas seksualitātes izpausmes.

Māra Melnbārde norādīja, ka viens no risinājumiem varētu būt ekspertu un pedagogu pieredzes apmaiņa starp dažādiem Latvijas reģioniem, kā arī regulāras digitālās pratības aktivitātes, jo ar digitālo vidi saistītie izaicinājumi nepārtraukti attīstās.

Gundega Zemture atgādināja par veselību veicinošo skolu pieejas ieviešanas pieredzi Latvijā, uzsverot pedagogu emocionālās labbūtības nozīmi. Viņa pauda viedokli, ka pedagogi var pilnvērtīgāk palīdzēt bērniem, ja viņiem pašiem ir pieejams atbalsts savu psiholoģisko grūtību risināšanai, tādēļ nepieciešams domāt arī par psihoterapeitiskā atbalsta pieejamību pedagogiem.

Noslēgumā **Laura Treimane** sniedza diskusijas kopsavilkumu un norādīja, ka sanāksmē izteiktie priekšlikumi tiks analizēti un izmantoti turpmākajā politikas plānošanas darbā.

L. Treimane pateicās dalībniekiem par aktīvo iesaisti un uzsvēra, ka viena no centrālajām atziņām, kas caurvija visu diskusiju, bija doma, ka vardarbība vislabāk pastāv klusumā. Viņa norādīja, ka šī atziņa papildina sanāksmē izskanējušos priekšlikumus un varētu kalpot par pamatu plašākai informatīvai kampaņai izglītības jomā ar vēstījumu “Neklusēt”. Pēc viņas teiktā, cilvēki bieži baidās runāt par vardarbību stigmatizācijas vai citu iemeslu dēļ, tomēr pārmaiņas sākas tieši ar gatavību neklusēt.

L. Treimane atzina, ka šajā konsultatīvās padomes sanāksmē tika izmēģināts jauns darba formāts, kuru nākotnē plānots attīstīt un paplašināt. Viņa uzsvēra, ka būtiski ir ne tikai izmantot UNESCO un citu starptautisko organizāciju datus, bet arī sasaistīt tos ar aktuālajiem politikas procesiem un Latvijas situāciju.

Viņa informēja, ka Izglītības un zinātnes ministrija pašlaik īsteno izglītības kvalitātes monitoringa projektu, kura ietvaros šā gada oktobrī un novembrī plānots veikt nacionāli reprezentatīvu skolēnu un pedagogu labbūtības pētījumu. L. Treimane norādīja, ka diskusijā izskanējušās idejas un akcenti tiks ņemti vērā arī pētījuma jautājumu izstrādē.

Tāpat viņa atgādināja, ka ministrijā turpinās darbs pie iekļaujošas izglītības attīstības, kas ir viena no prioritārajām jomām. Vienlaikus notiek arī nākamā plānošanas perioda un Eiropas Savienības fondu investīciju plānošana, kurā īpaša nozīme tiek piešķirta ieinteresēto pušu iesaistei un viedokļu uzklaušīšanai. L. Treimane uzsvēra, ka sanāksmē paustie priekšlikumi tiks izvērtēti, meklējot iespējas tos integrēt dažādos izglītības politikas virzienos.

Noslēgumā viņa aicināja arī turpmāk neklusēt par vardarbības jautājumiem, būt drosmīgiem un kopīgi stiprināt sabiedrībā izpratni par drošas un cieņpilnas vides nozīmi izglītībā.

Sanāksmi protokolēja: Ilze Dalbiņa-Sarma

Pielikumi:

1. Baiba Moļņika, UNESCO LNK, prezentācija – UNESCO Skatījums un resursi vardarbības novēršanai.
2. Rūdolfs Kalvāns, Izglītības un zinātnes ministrija, prezentācija – Par izglītības jomā īstenotajiem un plānotajiem pasākumiem vardarbības novēršanai un apkarošanai.
3. Apkopojums – Konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" ieteikumi drošas skolas vides veidošanai, vardarbības un bulinga novēršanai izglītībā.

Pieejami: <https://failiem.lv/u/t6fe7hge3h>

Konsultatīvās padomes "Izglītība visiem" ieteikumi drošas skolas vides veidošanai, vardarbības un bulinga novēršanai izglītībā

1. Veidot sabiedrībā un izglītības vidē kultūru, kurā vardarbība netiek noklusēta

- Īstenot ilgtermiņa informatīvas un izglītojošas aktivitātes, piemēram, kampaņu ar vēstījumu "Neklusēt", jo vardarbība visbiežāk pastāv klusumā.
- Veicināt skolēnu, pedagogu, vecāku un sabiedrības spēju atpazīt dažādas vardarbības formas un savlaicīgi ziņot par tām.
- Stiprināt izpratni par līdzās stāvošo un liecinieku atbildību, uzsverot, ka vardarbības ignorēšana veicina tās turpināšanos.

2. Attīstīt visas skolas pieeju/ visas izglītības pieeju vardarbības prevencijai

- Veidot kopīgas skolas kopienas vienošanās (piemēram, iekšējās kārtības noteikumus, sociālos līgumus) par cieņpilnām attiecībām un pieņemamu uzvedību, iesaistot skolēnus, pedagogus, vecākus un citus darbiniekus.
- Stiprināt attiecību izglītību, vērtībizglītību, empātiju un pilsonisko līdzdalību kā nozīmīgus vardarbības prevencijas instrumentus.
- Veicināt piederības sajūtu skolā, izmantojot kopīgas kultūras, mākslas, sporta un citas kopienu saliedējošas aktivitātes.
- Nodrošināt, ka vardarbības un bulinga mazināšana tiek īstenota kā horizontāla, visa izglītības sistēmu aptveroša politika, nevis tikai atsevišķu skolu vai fragmentāru programmu līmenī.
- Veicināt vienotu izpratni par vardarbības un bulinga definīciju, kā arī vienotus rīcības standartus visās iesaistītajās institūcijās – izglītības iestādēs, pašvaldībās, atbalsta dienestos un nevalstiskajās organizācijās.

3. Nodrošināt agrīnu problēmu identificēšanu un savlaicīgu rīcību

- Ieviest sistemātisku bērna attīstības, uzvedības un labbūtības novērojumu uzkrāšanu no pirmsskolas vecuma.
- Stiprināt pedagogu un atbalsta personāla prasmes pamanīt pirmās vardarbības, emocionālo grūtību un sociālās atstumtības pazīmes. Piemēram, piedāvāt profesionālās pilnveides kursus atbalsta personālam – auklītēm.
- Pilnveidot VIIS – Valsts izglītības informācijas sistēmu, nodrošinot iespēju uzkrāt un nodot būtisku informāciju par bērna attīstību, atbalsta pasākumiem un riska faktoriem, pārejot starp izglītības posmiem.
- Pēc iespējas agrāk reaģēt uz problemātiskām situācijām, nepieļaujot to eskalāciju.

4. Stiprināt digitālo drošību un bērnu prasmes dzīvot digitālajā vidē

- Mācību saturā sistemātiski iekļaut jautājumus par digitālo identitāti, kibernetdrošību, mākslīgā intelekta radītajiem riskiem un atbildīgu rīcību tiešsaistē.
- Izglītēt skolēnus par intīma satura aprites riskiem, digitālo šantāžu un kibermobingu.
- Regulāri izglītēt arī vecākus par bērnu digitālās vides drošību, tostarp par iespējām uzraudzīt ierīču lietošanu un pieejamo saturu.
- Plašāk izmantot jau pieejamos resursus, piemēram, Drossinternets.lv.

5. Attīstīt seksualitātes, reprodūktīvās veselības un veselīgu attiecību izglītību

- Nodrošināt sistemātisku, vecumam atbilstošu seksualitātes un reprodūktīvās veselības izglītību.
- Stiprināt jauniešu izpratni par piekrišanu, robežām, cieņpilnām attiecībām un atbildību digitālajā vidē.
- Nodrošināt pedagogiem profesionālu atbalstu un sagatavotību šo jautājumu mācīšanai.

6. Nodrošināt pieejamu atbalstu visām iesaistītajām pusēm

- Nodrošināt cietušajam bērnam valsts apmaksātu psiholoģisko atbalstu, neatkarīgi no situācijas risinājuma skolā. Atbalstam jābūt pieejamam bez rindām un pēc vajadzības, īpaši krīzes situācijā.
- Nodrošināt psiholoģisko atbalstu ne tikai cietušajiem, bet arī vardarbības veicējiem, klasesbiedriem, pedagogiem un vecākiem. Attīstīt valsts apmaksātus sociālās rehabilitācijas pakalpojumus bērniem un jauniešiem, kuri ir veikuši vardarbību.
- Sarežģītu gadījumu izvērtēšanā biežāk izmantot neatkarīgu ekspertu un speciālistu iesaisti:
 - o nodrošināt iespēju cietušajiem saņemt palīdzību pie psihologiem vai speciālistiem, kuri nav tieši saistīti ar skolu un konkrēto situāciju;
 - o veidot ekspertu konsultāciju tīklu pašvaldībām un skolām.

7. Stiprināt starpinstitucionālo sadarbību

- Veidot efektīvāku sadarbību starp skolām, pašvaldībām, sociālajiem dienestiem, Bērnu aizsardzības centru, veselības aprūpes speciālistiem, policiju un nevalstiskajām organizācijām.
- Izstrādāt un popularizēt skaidrus rīcības algoritmus dažādu vardarbības gadījumu risināšanai.
- Nodrošināt, ka skolām ir pieejams praktisks atbalsts un konsultācijas konkrētu gadījumu risināšanai.

8. Attīstīt pedagogu profesionālās prasmes un labbūtību

- Pedagogu profesionālajā pilnveidē lielāku uzsvāru likt uz praktiskiem rīkiem, situāciju izspēli un konkrētu gadījumu analīzi.
- Stiprināt pedagogu sagatavotību darbam ar vardarbības, bulinga, seksualitātes, iekļaušanas un starpkultūru jautājumiem.
- Veidot atbalsta sistēmas pedagogu emocionālajai labbūtibai, tostarp nodrošinot pieejamu psiholoģisko atbalstu/ psihologa konsultācijas.
- Paplašināt profesionālās pilnveides iespējas pirmsskolas pedagogiem, pedagogu palīgiem, auklēm un interešu izglītības pedagogiem.

9. Attīstīt datus balstītu lēmumu pieņemšanu

- Pilnveidot vardarbības, bulinga un skolēnu labbūtibas monitoringa sistēmas.
- Regulāri analizēt skolas līmeņa datus par labbūtību, kavējumiem, uzvedības pārkāpumiem un attiecību klimatu. Izmantot datus agrīnai risku identificēšanai.
- Izvērtēt iespējas pilnveidot datu apriti starp izglītības posmiem, tostarp attīstot informācijas uzkrāšanu VIIS – Valsts izglītības informācijas sistēmā.
- Regulāri izvērtēt un mērīt vardarbības novēršanas programmu efektivitāti un ietekmi, nevis tikai to īstenošanas faktu.

10. Izmantot tehnoloģiju potenciālu vardarbības prevencijā

- Attīstīt tehnoloģiskus risinājumus risku monitorēšanai un agrīnai identificēšanai, analizējot gan primāros (piemēram, sekmes), gan sekundāros (piemēram, skolēnu iekšējās saziņas kanāli) datus.
- Izmantot digitālos rīkus informācijas sniegšanai dažādās valodās un pieejamos formātos.
- Izvērtēt mākslīgā intelekta risinājumu izmantošanu agrīnam atbalstam un palīdzības saņemšanai krīzes situācijās, īpaši gadījumos, kad jauniešiem ir grūtības vērsties pie pieaugušajiem.

- Attīstīt datu analīzes rīkus, kas ļauj identificēt tendences klasē vai skolā pirms problēmas kļūst akūtas.

11. Izvērtēt nepieciešamos normatīvā regulējuma uzlabojumus

- Analizēt situācijas, kurās esošais tiesiskais regulējums neļauj pietiekami efektīvi aizsargāt bērna intereses.
- Izvērtēt iespējas precizēt institūciju pilnvaras gadījumos, kad vecāki atsakās no bērnam nepieciešamā atbalsta.
- Vērtēt nepieciešamību paplašināt pedagogu un institūciju iespējas savlaicīgi rīkoties bērna drošības un veselības interesēs.
- Izvērtēt iespēju izmantot sekundāros datus vardarbības prevencijai vai situācijas analīzei, ņemot vērā personas datu aizsardzības principus.
- Izvērtēt atbildības mehānismus gadījumos, kad vardarbības situāciju liecinieki vai iesaistītās personas apzināti klusē par notiekošo.